

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjeništvo Ljubljana.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vracamo. Nefrančiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din, za inozemstvo 80 Din. Člani pov. UJU plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok posebe. Pošt. šeb. rač. 11.197. Telefon 3112

Zadnji rok za Mladinsko Matico je razviden v današnjem listu.

Pošljite takoj naročilnice!

Činoviški savez za izboljšanje materialnega položaja državnih uslužbencev.

Dne 24. marca 1929 je bila predana g. predsedniku vlade naslednja spomenica:

Gospod predsednik!

Glavni savez državnih uradnikov in uslužbencev, kot predstavnik znatne organizirane večine državnih uradnikov, uslužbencev in upokojencev vseh strok in iz vsch krajev naše države, si vam usojajo predložiti sledečo spomenico:

Položaj državnih uradnikov in uslužbencev v naši državi je povsem nepovolen. Njihovi prejemki niso niti približno zadostni, da jim zagotovijo skromno in dostojno existenco. Še težji pa je položaj državnih upokojencev in upokojenk, posebno onih, ki jim je bila nakazana pokojnina po starih zakonih. Mnogi od teh, bivših delavcev za dobrobit države in naroda, in njihove družine danes skoro stradajo z dohodki, ki jih jim nudi država.

Plače, ki so bile določene po uradniškem zakonu z dne 31. julija 1923, niso bile za ogromno večino državnih uradnikov niti takrat zadostne. Medtem so bili po uveljavljenju tega zakona, dohodki državnih uslužbencev celo znižani, kar je, razumljivo, ustvarilo še slabši in neznojniji položaj državnega uradništva. Tako so bile znižane meseca julija 1926 draginjske doklade radi nesreče, ki je zadela del naše države s poplavo in še danes se izplačujejo draginjske doklade v zmanjšanim znesku. Državni uradniki in uslužbenci so bili tedaj edini, ki so dali svoj tribut v splošno državno in narodno interesu. Z zakonom o neposrednih davkih z dne 8. februarja lanskega leta, so bile obetno zvišane davčne stopnje na dohodke uradnikov in uslužbencev. Ta zakon je prinesel faktično ponovno znižanje dohodkov. Nadalje je bila s stanovskim zakonom z dne 1. maja lanskega leta, zmanjšana zakonska zaščita, ki so jo do tedaj uživali državni uradniki, uslužbenci in upokojenci kot ekonomsko šibak sloj. S povzemanjem izdatkov za stanovanje, brez odgovarjajočega zvišanja zakonite stanarine, so njihove plače ponovno znižane, pravzaprav je znižan oni del plače, ki je določen za vsakdanje potrebščine. Končno je sedaj predvideno ponovno znižanje plač na račun vplačevanja v pokojninski sklad za družinske pokojnine.

Ako upoštevamo vse znižanje od leta 1924., tedaj so zmanjšane letne plače državnih uradnikov in uslužbencev gotovo v višini ene mesečne plače. Draginja se med tem ni zmanjšala, nego se je, posebno v zadnjih mesecih celo povečala.

Taki življenjski pogoji državnih uslužbencev so morali neizogibno nepovoljno vplivati na službo, ki jim je poverjena. Brezdvomno pa se mora večina slučajev netočne in nepravilnega vršenja službe od strani poedinih državnih organov razjasniti predvsem z ozirom na njihov reven, absolutno nezadosten materialni položaj. Priznati se pa mora, da je število takih slučajev med uradništvom v naši državi mnogo manjše, nego bi se moglo pričakovati, da jih bo, v primeri s takimi razmerami v katerih živi uradništvo.

Čeravno nam je znano, gospod predsednik, da namerava kraljevska vlada, ki ji imate čast načelovati, izboljšati položaj državnih uslužbencev v naši državi, ki jim da na ta način možnost, da posvetijo vse svoje sposobnosti izključno delu za dobrobit naše države in narodne zajednice, smo smatrali za dolžnost, da Vas tudi s svoje strani zaprosimo, da izvolite uporabiti vso svojo visoko avtoriteto, da se ta, tako zaželjeni in potrebni rezultat doseže čim prej. Priložnost za to se bo nudila ob priliki revizije uradniškega zakona. Savez, pravzaprav državni uslužbeni, Vas prosijo, naj poskrbite, da se izvrši revizija čim prej in v skladu z njihovimi stanovskimi interesi, ki se v vsem skladajo z interesi države kot celote. V resnici je težko zamišljati resno in trajno izboljšanje splošnega stanja v državi, ako se ne izboljša moralni in materialni položaj onih, katerih pošteno in natančno delo naj vodi do izboljšanja splošnega stanja.

Istočasno Vas savez naproša, da imate ravno tako v evidenci izboljšanje sedanjega žalostnega položaja državnih upokojencev in upokojenk.

Gospod predsednik upajoč da se odzovete tej prošnji, Vas prosimo, da blagovoli sprejeti izraz našega odličnega spoštovanja.

Predsednik:

Glavni tajnik:

Dr. Mih. T. Jovanović. Dr. Mil. R. Dordevič.

Kmetska nadaljevalna šola v svojem odnosu do osnovne šole.*

Samo ene plati vprašanja se nameravam dotakniti, t. j. vprašanja, kdo naj poučuje na kmetskih nadaljevalnih šolah. Naše stališče je sicer znano, toda zadeva je postala zopet aktualna in treba je, da povemo ponovno svoje mnenje.

Kakor hitro smo začeli bolj programatično proučavati socialne razmere, v katerih živi in dorašča naša kmetska mladina in se nekoliko globlje zanimati za gospodarske razmere na kmetih, je moralo v nas samih posebi dozoreti prepričanje, da opravljamo samo polovičarsko delo, dokler prepuščamo kmetsko mladino po končani osnovni šoli njeni usodi, in da ostanemo podeželska šola, dokler ne posveti svoje skrbi tudi zrelejši mladini in jo uvaja v poklicno življenje samo, nepopolna in razmeroma draga institucija, ki širokim slojem našega kmetskega ljudstva ne more nadomeščati posebnih poklicnih izobraževališč. Hkrati smo si morali priznati, da ni nobene resne možnosti, da bi se mogle ustvariti za maso naše kmetske mladine posebne institucije, kjer bi se izobraževala za svoj poklic. Preprosto računam dokazuje, da strokovne šole, pa ko bi se njih število podestorilo, in bi bile vse brezplačno dostopne kmetski mladini, ne bi mogle te naloge rešiti. Potemtakem smo morali priti do zaključka, da se mora podeželska šola izgraditi tako, da dobi vsaka osnovna šola kot nujno potrebno organsko dopolnilo svojo nadaljevalno šolo tako za fante kot za dekleta, ki bi nudila starejši kmetski mladini osnovno izobrazbo za poklicno življenje. Tej nalogi osnovna šola ne more ustreči, pa ko bi bila po svojem ustroju še tako prilagoden kmetskim razmeram. Ona lahko mnogo več kot doslej stori za vzgojo v poklicni smeri, ona se lahko po svojem učnem načrtu lahko v mnogo večji meri ozira na potrebe kmetskega življenja, in naša težnja je, da jo v tej smeri reformiramo, nihče pa, ki pozna njene naloge, pogoje njenega dela in meje njenega udejstvovanja v celotnem sistemu ljudskih izobraževalnih ustanov, ji ne bo naprtil naloge, ki so ji po njenem bistvu tuje in ki jim ne more biti kos. Vse ob svojem času! Ne samo praktični tudi globlji psihološki razlogi so bili merodajni, da smo se izrekli za sprejemanje starejših mladine (od 17. starostnega leta dalje) v kmetsko nadaljevalno šolo. Dasi se torej kmetska nadaljevalna šola po svojih nalogah in svojem ustroju bistveno razločuje od osnovne šole, vendar jo moramo smatrati in jo bomo smatrali kot organski del podeželske šole, ki je z njo neločljivo združena po obeh učitelja in ki se mora razviti v enako splošno ustanovo kot je osnovna šola sama. Ona mora postati ljudska šola in pravem in najširšem pomenu besede. Le tako in edino tako je mogoče pri nas res velikopotezno reševati in rešiti pereči problem izobrazbe našega kmetskega ljudstva. Ta rešitev leži tako na dlan, da moramo že imeti svoje postranske račune, kdor se ji izogiblje in pri nas išče drugega izhoda. Za tako splošno dostopno šolanje kmetske mladine bi morali sicer izobraziti in nastavitii novo posebno kategorijo učiteljstva in v vsakem večjem okolišju tudi v goratih nedostopnih krajih ustanoviti posebno poklicno izobraževališče. Na to seve nihče resno ne more misliti, zato se iščejo razne, bolj ali manj umetne kombinacije strokovnega izobraževanja kmetske mladine, ki se opirajo na osnovno šolo in računajo na sodelovanje učiteljstva kot pomolnih učnih moči. A držalo bo le to, kar je preprosto, zdravo in brez postranskih računov zasnovano.

Edini pogoj za organsko priklopitev kmetske nadaljevalne šole podeželski šoli je primerna priprava in izobrazba ljudskošolskega učiteljstva za novo obsežno nalogo. Toda tu gotovo ne srčavamo na nepremostljive ovire. To so izkušnje drugod pokazale. Najvažnejše je gotovo, da je v učiteljstvu samem volja posvetiti se novi nalogi. Učiteljstvo samo je nezadovoljno s sedanjim načinom svojega šolskega izobraževanja in ob raznih prilikah smo v tem pogledu ob razložili svoje stališče. Seve si od reforme učiteljstva ne obetamo dosti. Vseeno pozdravljamo, da so na merodajnih mestih začeli o stvari razmišljati. Prišli bodo zanesljivo prej ali slej do istih zaključkov kot mi.

Računajoč s tem, da se vprašanje učiteljske šolske izobrazbe ne bo še tako kmalu velikopotezno v našem smislu rešilo, si kot provizorij želimo osnovanje posebnega zavoda od strani oblastne samouprave z interantom in zemljiščem, kjer bi se v daljših

tečajih usposabljali za delo v kmetski nadaljevalni šoli oni učitelji, ki so že nekaj let delovali med kmetskim ljudstvom, spoznali njegove razmere in ki jih delovanje na kmetih v resnici veseli.

Nam nikakor ni do tega, da bi se ustvaril čez noč kak nov šolski mehanizem z birokratskim aparatom. Niti si ne želimo, da bi se danes z zakonom ustvarila obveznost za obisk kmetskih nadaljevalnih šol. Hočemo, da se to šolstvo polagoma organsko razvija in da se sprti ustvarjajo pogoji za njegov uspešen razvoj. Na vno pa ne moremo nikdar in pod nobenim pogojem pristati: da bi se med nas in kmetsko nadaljevalno šolo vrnil kak tretji faktor, ki bi umetno pretrgal kontinuiteto našega dela. Tu ne igrajo pri nas nobeni stanovski oziri ali predsodki kake vloge, ampak zgolj stvarni razlogi, ki leže na dlan. Nič ni naravnije, kot da oni, ki je vodil in vzgajal mladino od detinske dobe, ter pozna razmere, v katerih je otrok dorasčal in krajevne potrebe, ostanu učitelj in voditelj te mladine tudi v dobi, ko prestopa v poklicno življenje in v poklicnem življenju samem. Dejstva, ki govore za to, so tako preprosta, očitna in jasna, da je škoda izgubljati o njih besede. V katerikoli smeri vrši kdo med kmetskim ljudstvom kako izobrazevalno in vzgojno nalogo, prvi pogoj za uspešno delo je, da svoj delokrog in njegove razmere, značaj in običaje ljudstva pozna. Da se taka dejstva prezirajo, dokazuje, kako šablonsko birokratično včasih rešujemo vprašanja, ki segajo globoko v življenje naroda in zahtevajo poglobljenega poznanja ljudstva in mladine.

Zgrešeno pojmovanje o nalogah učitelja — pa bodi to izključno strokovni učitelj — bi imel, kdor bi pričakoval od institucije potovalnih učiteljev, da bi mogla nadomestiti stalnega, v kraju samem in njegovemu ljudstvu ukoreninjenega učitelja. Potovalni učitelj lahko kot strokovnjak vrši naloge, ki je ne more prevzeti nobeden drugi, kot reden učitelj naše kmetske mladine pa je in ostane izhod v sil in ječasno na mestu edino tam, kjer ni najti za enkrat druge rešitve. Učiteljeva naloga ni le edino ta, da nudi mladini nekaj osnovnega poklicnega znanja, ampak tudi ta, da vzdržuje za mladino po dovršeni šoli trajne stike in ustvari iz kmetske nadaljevalne šole neko središče za vse nadaljnje poklicno izobraževalno delo v občini. Radi priznamo, da so gospodinjski tečaji, ki so jih prirejale potovalne učiteljske, rodili mnogo dobrega sadu, toda mase kmetske ženske mladine ne morejo zajeti in tudi pri najbolj volji ne morejo doseči tega kot domača učiteljica s svojimi trajnimi stiki z mladino. Se v veliko manjši meri bi mogel potovalni učitelj nadomeščati stalnega učitelja v kmetski nadaljevalni šoli. Poizkusov v tej smeri je bilo drugod že dosti, a vsi so dokazali, da to ni pot za resno reševanje velikega problema. Poskušali so s tem, da so strokovnemu učitelju dodelili gotovo, razmeroma majhno okrožje, v katerem je po nekem vrstnem redu obiskoval vse kmetske nadaljevalne šole in tam poučeval strokovne predmete, dočim so ljudskošolski učitelji poučevali tkzv. splošne. Izkazalo se je, da tudi to ni noben izhod in nobena resna rešitev. Že sama izbira dobrih učiteljev je delala največje težave. Če so takega našli, ni dolgo vztrajal na svojem mestu. Preglavico je delala tudi zaposlitev teh učiteljev v polletnih mesecih. Razmerje med njim in ljudskošolskimi učitelji kot sotrudniki v šoli ni bilo vselej tako, kakor bi moralo biti.

Tudi je stroga ločitev strokovnih od splošnih predmetov v kmetski nadaljevalni šoli umetna in nevzdržna, ker mora pri potoku segati eno v drugo, ker zahteva kmetska nadaljevalna šola svoj poseben učni postopek in se da pričel učni čas ekonomsko in intenzivno izrabiti le pri čim spretneje izvedeni koncentraciji pouka. Kratkoučna doba, posebne krajevne razmere, ki so v enem in istem okrožju lahko silno različne, različna predizobrazba učencev, vzgojne naloge šole, ki so enako važne kot naučne, zahtevajo v kmetski nadaljevalni šoli posebne metode, posebno poglobitev v vzgojne probleme podeželske šole, uveljavljenje delovnega principa, ki v središče pouka ne postavlja snov, ampak gojenca, ki stremi za tem, da zagradi vso osebnost mladega človeka, da zbudi v njem samodelavnost, iniciativnost ter trajno težnjo po samozobraževanju. Kdor si domišlja, da bo s predavanji samimi dosegel zaželjeni uspeh, ne pozna zakonov duševnega razvoja mladine. Čim manj je v kmetski nadaljevalni šoli prilike za praktični pouk v naravi, tem večjega pomena je, da zna uč-

telj učenca za stvar ogreti in navdušiti, pa bodi na škodo sistematičnega znanja. Naravno je, da je delo v kmetski nadaljevalni šoli tem uspešnejše, v čim večji meri ima en sam učitelj pouk in vzgojo v rokah — seve, ako je ta učitelj pravi. Ni vsak ljudskošolski učitelj dober vzgojitelj in metodik, v splošnem pa ga njegovo vsakdanje delo z nerazvitim otrokom le silni in usposablja, da podaja snov kolikor toliko nazorno in zanimivo in jo izbira tako, kakor je primerna razvojni stopnji učenčev.

Po vseh izkušnjah in opazovanjih drugod in tudi deloma pri nas, je pač najprimernejše za našo tipično kmetsko nadaljevalno šolo na vasi, ako domači učitelj poučuje tudi takozvane strokovne predmete, v kolikor gre za prirodopisne osnove stroke v ožjem pomenu besede. Kjer pa se začneja stroka sama, tam je strokovnjak na mestu. V kmetski nadaljevalni šoli pa se morejo v glavnem poučevati le elementi strokovne izobrazbe. Za poučevanje teh se bo brez nadaljnjega lahko usposobil ljudskošolski učitelj, ako se mu bo dala prilika za to. Ni enega razloga ni, da bi se v te namene izobrazevala posebna kategorija učiteljev, kojih znanje bi moglo biti pri današnji specializaciji globljeja strokovnega študija končno tudi le bolj splošnega, univerzalnega značaja. Marsikateri izkušen sadjar in vrtnar med domačim učiteljstvom bi ga brez dvoma v tem področju prekašal, in bi si ne pustil vzeti, da bi na svojem šolskem vrtu sam podajal praktični pouk. Obseg sodelovanja strokovnjakov specialistov pri pouku — in to ne bodo samo kmetski strokovnjaki — se bo ravnal po obsegu skupnega učnega časa in možnosti sodelovanja samega. Na večini šol bo učni čas tako pičlo odmerjen, da se bo morala že radi tega učna snov omejiti na minimum in tudi strokovnjaki tako oddaljeni, da ga bo mogoče le redkokdaj poklicati. Takrat pa, kadar se ga pokliče, mora biti osnovno znanje za razumevanje njegovega podavanja pri učencih že dano. Naloga učitelja in strokovnjaka se spopadnjeta. Kmetska nadaljevalna šola bo pravljala pot delu strokovnjakov, ki bo šele takrat v resnici uspešno, ko bo našel povsod kader razumnih, za stvar vnetih poslušalcev. Vsa nasprotstva med učitelji na eni in strokovnjaki na drugi strani so umetna in izginejo, ako so kje obstojala, ko bo izkušnja pokazala, da drug drugega rabita. V enem pogledu pa smo nepopustljivi: kmetsko nadaljevalno šolo kot poklicno izobraževališče najširjih plasti kmetskega ljudstva smatramo kot sestaven del podeželske šole, neločljivo z njo združene po obeh enega in istega učitelja, bodi da je organizacijsko radi danih razmer tudi samostojna. Vzemite učitelju možnost delovanja v tej šoli, vzemite mu glavno besedo pri njenem razvoju in vzelite mu glavni nagib za njegovo strmljenje po temeljitejši izobrazbi v oni smeri, ki ga usposablja za delo med kmetskim ljudstvom, onemogočili ste tudi prav zanesljivo razmah kmetskega nadaljevalnega šolstva. Vse drugo, kar boste namesto njega danes kmetski mladini nudili, bo surogat in bo neprimerno dražji, kot kmetska nadaljevalna šola z domačim učiteljem. Učiteljstvo bo branilo to svoje stališče z vso energijo in žilavo vztrajnostjo, ker smatra kmetsko nadaljevalno šolstvo kot integralen del svojega šolskega programa, brez katerega bi ta izgubil svojo sklenjeno notranjo koncepcijo in prepričevalno silo. Zrušen bi mu bil tudi ves program za njegovo šolsko izobrazbo. Prepričani smo, da bi izgubili dragocena leta z nehalnimi eksperimenti, ako bi iskali merodajni faktorji kako drugo pot k posplošniju poklicno izobrazbe kmetske mladine, končno pa bi le obveljalo naše gledišče.

Slovensko učiteljstvo se je v zadnjih dveh letih z veliko vnemo posvetilo reševanju vprašanja kmetskega nadaljevalnega šolstva in kljub raznim oviram se to šolstvo počasi, a v pravi smeri razvija, in se bo, ako bodo početne težkoče odstranjene, zanesljivo že v prihodnjih letih razvilo do znatne višine ter postalo zgledno za druge pokrajine. Danes imamo v obeh oblastih že okoli 70 kmetskih nadaljevalnih šol za fante in dekleta in vendar je to šele začetek. Pričakujemo od države, da bo oblastno samoupravo v tem započetem delu podpirala in ji pustila dovolj široko kompetenco za iniciativno delo v tej smeri, pričakujemo tudi, da se bodo naše želje in naši predlogi, ki temelje na izkušnji, poznavanju domačih razmer in študiju sorodnih in enakih institucij v inozemstvu, upoštevali.

Miroslava Leitgeb / Ljubljana, Jurčičev trg št. 3.
Izdolovanje ročnih in strojnih vezin. Predtiskarja. Zaloga DMC in vseh potrebnih za vezenje in predtik.

* Primerjaj zadnji uvodnik.